

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/35/2023
Identifikačné číslo spisu:	1316207976
Dátum vydania rozhodnutia:	25.09.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Gabriela Klenková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1316207976.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Bytové družstvo "Centrum" v Bratislave, Bratislava-mestská časť Ružinov, Záhradnícka 30, IČO: 00 176 834 zastúpeného spoločnosťou JUDr. Dušan Jovankovič, advokát, s. r. o. Bratislava, Doležalova 5, IČO: 47 253 479 proti žalovanej Z. B. Z. M., narodenej XX. Z. XXXX, M., B. D. X, zastúpenej advokátom Mgr. Milanom Kantuľákom, Bratislava, Na pažiti 19, o zaplatenie nákladov za užívanie bytu 1.778,47 eura vedenom na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 15C/112/2016, o dovolaní žalobcu proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 26. apríla 2022 sp. zn. 5Co/1/2022, takto

rozhodol:

Uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 26. apríla 2022 sp. zn. 5Co/1/2022 a rozsudok Okresného súdu Bratislava III č. k. 15C/112/2016-148 z 21. júla 2021 v zamietavom výroku a v súvisiacom výroku o trovách konania z r u š u j e a vec v rozsahu zrušenia v r a c i a Mestskému súdu Bratislava IV na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava III (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom pre zmeškanie č. k. 15C/112/2016-148 z 21. júla 2021 zamietol žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal uloženia povinnosti žalovanej zaplatiť mu 1 778,47 eura z titulu nákladov za vyúčtovanie spojených s užívaním bytu; žalovanej priznal náhradu trov konania v plnom rozsahu; konanie sčasti o sumu 332 eur zastavil; žalobcovi priznal náhradu trov konania zodpovedajúcej sume 332 eur.

1.1. V odôvodnení uviedol, že žalobu zamietol z dôvodu, že zástupca žalobcu sa nedostavil na pojednávanie, svoju neúčasť neospravedlnil, preto na návrh žalovanej v súlade s § 278 písm. a) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok účinného od 1. júla 2016 v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) rozhodol rozsudkom pre zmeškanie. Z dôvodu zaplatenia žalovanej sumy sčasti vo výške 332 eur, súd prvej inštancie konanie sčasti zastavil v súlade s § 144 a § 145 ods. 2 CSP. O nároku na náhradu trov konania rozhodol v súlade s § 255CSP vo veci samej a vo vzťahu k výroku o zastavení konania v súlade s § 256 ods. 1 CSP.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) uznesením z 26. apríla 2022 sp. z. 5Co/1/2022

odmietol odvolanie žalobcu v časti týkajúcej sa zamietnutia žaloby; vo výroku o zastavení konania. Zmenil výrok o náhrade trov konania tak, že žalovanej priznal nárok na náhradu trov prvoinštančného konania v rozsahu 62,66 %; žalovanej náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

2.1. Odvolací súd považoval odvolanie žalobcu za dôvodné len sčasti. Citujúc ustanovenia § 278 CSP ustálil, že zástupca žalobcu po doručení predvolania na pojednávanie dňa 6. júla 2021, určeného na 21. júla 2021 svoju neúčast' neospravedlnil a na nariadené pojednávanie sa nedostavil. Predvolanie obsahovalo poučenie o možnosti rozhodnúť rozsudkom pre zmeškanie po splnení predpokladov pre jeho vydanie. Konštatoval, že v odvolaní nenamietal nesplnené podmienky pre jeho vydanie, ale argumentoval jeho procesnou aktivitou, s tým, že postup súdu považoval za formalistický. Zdôraznil, že odvolanie je prípustné iba z dôvodu, že neboli splnené podmienky pre vydanie rozsudku pre zmeškanie, preto ani namietané odôvodnenie nepovažoval za relevantné. V kontexte uvedeného preto odvolanie proti zamietavému výroku odmietol v súlade s § 356 písm. b) CSP a § 386 písm. c) CSP.

2.2. Vo vzťahu k výroku o zastavení konania sčasti ustálil, že z podania žalobcu zo 7. septembra 2018 v spise na č. 1. 70 vyplýva, že žalobca vzal žalobu o zaplatenie 332 eur s prísl. späť. Vychádzajúc z dispozitívneho úkonu skonštatoval, že súd prvej inštancie správne konanie v tejto časti zastavil. Odvolanie žalobcu preto odmietol v súlade s § 386 písm. b) CSP.

2.3. Odvolací súd v súlade s § 388 CSP zmenil výrok o trovách konania vo vzťahu k veci samej tak, že posúdením úspechu žalovanej v rozsahu 81,33 % a úspechu žalobcu v rozsahu 18,67 %, priznal žalovanej nárok na náhradu trov prvoinštančného konania v rozsahu 62,66 % v súlade s § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 2 CSP. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol v súlade s § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP, tak žalovanej náhradu trov odvolacieho konania, lebo jej žiadne trovy konania nevznikli.

3. Proti uvedenému uzneseniu odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca (ďalej len „dovolateľ“), ktorého prípustnosť vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) CSP. Namietal striktné formálny výklad ustanovenia § 278 CSP, bez prihliadnutia na okolnosti v danej veci, nenáročný súdny spor a procesné štádium v ktorom sa spor nachádzal, keďže bolo vykonané dokazovanie vrátane právneho posúdenia veci. Formálny procesný postup súdu prvej inštancie vyústil do nesprávnej a nedôvodnej aplikácie § 278 CSP, vrátane formálneho posúdenia odvolania odvolacím súdom v rozpore s právom zakotveným v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Zdôraznil, že podľa judikatúry ústavného súdu treba vždy návrh na vydanie rozsudku pre zmeškanie a splnenie ďalších zákonných predpokladov posudzovať vždy aj podľa okolnosti danej veci. Poznamenal, že pri takomto formalistickom postupe by bolo odopreté strane sporu podať riadny opravný prostriedok - odvolanie vo veci samej. Navrhol napadnuté rozhodnutie, ako aj rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Žalovaná písomné vyjadrenie k dovolaniu nepredložila.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napádané rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

6. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. Podľa § 420 CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne

konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

9. Podľa § 440 CSP dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný tak, ako sú obsahovo vymedzené v podanom dovolaní.

10. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú zásah súdu do práva strany sporu a nesprávny procesný postup súdu reprezentujúci takýto zásah znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstata práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky a ich spravodlivé rozhodnutie (I. ÚS 26/94).

11. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tom - ktorom konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019).

12. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. V zmysle uvedeného ustanovenia treba za nesprávny procesný postup považovať postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnoprávnemu rámcu, a tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

13. Z okolností preskúmvanej veci vyplýva, že súd prvej inštancie na návrh žalovanej vydal rozsudok pre zmeškanie z dôvodu neospravedlnenej neprítomnosti právneho zástupcu žalobcu na nariadenom pojednávaní dňa 21. júla 2021, bez zohľadnenia procesného štádia konania, preukázaného skutkového stavu na základe vykonaného dokazovania, ako aj bez zohľadnenia dĺžky sporového konania v trvaní piatich rokov a opakovaných pojednávaníach.

14. Podľa čl. 2 ods. 1 a 2 Základných princípov CSP ochrana ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov musí byť spravodlivá a účinná tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty. Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo.

15. Podľa § 278 CSP na pojednávaní rozhodne súd o žalobe podľa § 137 písm. a) na návrh žalovaného rozsudkom pre zmeškanie, ktorým žalobu zamietne, ak a) sa žalobca nedostavil na pojednávanie vo veci, hoci bol naň riadne a včas predvolaný a v predvolaní na pojednávanie bol žalobca poučený o následku

nedostavenia sa vrátane možnosti vydania rozsudku pre zmeškanie a b) žalobca neospravedlnil svoju neprítomnosť včas a vážnymi okolnosťami.

16. Rozsudok pre zmeškanie predstavuje osobitný druh súdneho rozhodnutia, ktorý predstavuje následok procesnej pasivity procesných strán v sporovom konaní. V kontradiktórnom procese majú byť nositeľom procesnej iniciatívy sporové strany - žalobca iniciuje konanie a má mať záujem na efektívnom vedení „svojej právnej veci“, a rovnako žalovaný, ak má v spore procesne obstáť, musí vyvíjať iniciatívu vo forme svojej procesnej obrany. Žalobca je subjekt obzvlášť dotovaný tzv. procesnou diligenciou, teda zodpovednosťou za priebeh sporu. Z povahy veci bude možné rozsudok pre zmeškanie žalobcu vydať iba na nariadenom pojednávaní, a iba na návrh žalovaného. V kontradiktórnom konaní je procesná zodpovednosť za vedenie sporu na sporových stranách. Ak teda žalobca nerešpektuje súdom uložené povinnosti (v tomto prípade ide o povinnosť zúčastniť sa na nariadenom pojednávaní), zodpovedá tomu i forma rozhodnutia (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck 2016, 1001 s. 1008 s.).

17. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) v náleze č. k. IV. ÚS 71/2013-36 z 23. mája 2013 vyslovil, že „k výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona (IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 351/2010, m. m. I. ÚS 306/2010). Doterajšiu judikatúru týkajúcu sa interpretácie právnych predpisov, podľa ktorej ako ústavne nesúladné (porušujúce základné práva sťažovateľa) hodnotí aj také rozhodnutia všeobecných súdov, v ktorých boli zákony, prípadne podzákonné právne úpravy interpretované v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti v dôsledku napr. prílišného formalizmu (IV. ÚS 192/08, IV. ÚS 69/2012, IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 26/2010, III. ÚS 163/2011, podobne aj Ústavný súd Českej republiky napr. III. ÚS 150/99)“.

18. Z nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 121/2021-35 z 22. júla 2021 taktiež vyplýva, že „rozsudok pre zmeškanie by nemal byť využívaný s cieľom čo najrýchlejšieho, no inak bezúčelného ukončenia sporu na úkor základného práva na súdnu ochranu. Prioritou v súdnom konaní musí zostať materiálna, nie formálna ochrana práv strán sporu. Pred formalizmom schematických poučení je potrebné uprednostniť zváženie celého priebehu konania. Podmienky na vydanie rozsudku pre zmeškanie sú dané len vtedy, keď je takýto rozsudok oprávnenou sankciou za skutočnú pasivitu strany, ktorá úmyselne mieri k zmareniu efektivity súdneho procesu. Preto musia byť tieto podmienky posudzované zdržanlivo s tým, že v hraničných prípadoch musí byť uprednostnené riadne prejednanie sporu. Rozhodovanie na základe hraničného splnenia formálnych podmienok bez snahy o materiálne vedenie konania je často na hrane základného práva strany sporu“.

19. Skutkovým základom kontumačného rozsudku je žalobcom tvrdený skutkový stav - kontumačne sa vyhovie žalobcom tvrdenému nároku. Zákon výslovne nezdôrazňuje, či sa môže takto postupovať aj vtedy, ak žaloba trpí takými vadami, ktoré odôvodňujú ustáliť, že tvrdenia žalobcu nie sú dostatočne presvedčivé, alebo sú dokonca rozporné - skrátka že za „normálnych okolností“ by mal žalobca v procese dokazovania problém spor procesne ustáť. Všetky tieto situácie pokrýva výraz „súd môže“ v hypotéze komentovaného ustanovenia; súd má teda možnosť zvážiť, či kontumačný rozsudok v tejto fáze (bez návrhu žalobcu a bez nariadenia pojednávania) vydá alebo bude v konaní pokračovať. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd konštatuje, že dovolateľ dôvodne namietal nesprávny procesný súdov nižšej inštancie, v dôsledku ktorého došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Len formálnym posúdením splnenia podmienok pre vydanie rozsudku pre zmeškanie, bez dostatočného zohľadnenia individuálnych okolností danej veci, zváženia či skutkové tvrdenia žalobcu sú dostatočne presvedčivé, uvedený procesný postup súdu v danom prípade zakladá vadu zmatečnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP.

20. Otázkou, či súd musí bez ďalšieho vydať rozsudok pre zmeškanie strany, ktorá sa na pojednávanie nedostavila alebo či smie prihladiť aj na konkrétne okolnosti danej veci a rozsudok pre zmeškanie v určitých prípadoch nevydať, hoci sú na to splnené formálne zákonné podmienky, posudzoval ústavný

súd v uznesení sp. zn. I. ÚS 233/2019 zo 4. júna 2019. Dospel k záveru, že čisto formalistický výklad ustanovenia o rozsudku pre zmeškanie žalovaného nie je žiaduci. To platí aj vtedy, ak súdne konanie trvá dlhšiu dobu; vo veci sa uskutočnilo viac pojednávaní, na ktoré sa žalovaný riadne nedostavil; žalovaný nebol v konaní inak nečinný a súd na návrh obidvoch strán vykonal rozsiahle dokazovanie. Uvedený právny záver ústavného súdu je podľa názoru dovolacieho súdu aplikovateľný aj v opačnej situácii, v prípade, ak sa v konaní inak aktívny žalobca, resp. jeho právny zástupca nedostaví na pojednávanie a z doposiaľ vykonaného dokazovania je zrejmé, že žaloba je dôvodná. Z prezentovaného názoru ústavného súdu teda vyplýva, že ani v prípade, ak sú kumulatívne splnené všetky formálne zákonné predpoklady, súd nemusí vydať rozsudok pre zmeškanie, ak by jeho vydanie bolo zjavne nespravodlivé.

21. Inštitút rozsudku pre zmeškanie je fakultatívny nástrojom na odstránenie procesnej pasivity sporových strán. Samotné jeho vydanie nemôže byť však automatické ani samoučelné (R 2/2023, sp. zn. 7Cdo/326/2021, 5CdoGp/1/2019).

22. Vzhľadom na uvedené dôvody, dovolací súd napadnuté rozhodnutie, ako aj rozsudok súdu prvej inštancie zrušil v súlade s § 449 ods. 1 a 2 CSP, lebo nápravu nie je možné dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie v súlade s § 450 CSP. Dovolací súd zrušil aj súvisiaci výrok o trovách konania.

23. Podľa § 455 CSP ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nový rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu.

24. V ďalšom konaní bude úlohou súdu prvej inštancie vo veci konať a rozhodnúť, vrátane nároku na náhradu trov konania.

25. Rozhodnutie bolo prijaté senátom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v pomere hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.